

Marek Skowronek

SEKTOR PUBLICZNY I SEKTOR *NON PROFIT*, OFERTA KULTURALNA, POTRZEBA WSPÓŁPRACY, ŹRÓDŁA FINANSOWANIA, A TAKŻE POZIOM SATYSFAKЦИИ SPOŁECZEŃSTWA NA PRZYKŁADZIE ORGANIZACJI KULTURY W GMINIE ALWERNIA

Wstęp

Niniejsza praca jest wynikiem obserwacji, zbierania informacji, ankiety, wywiadów środowiskowych z osobami tworzącymi i pracującymi w sektorach oferujących kulturę. Ma na celu przybliżenie najlepszych rozwiązań dla twórców kultury w małej gminie miejsko-wiejskiej, jaką jest gmina Alwernia.

W ciągu ponad 10 lat w naszej małomiasteczkowej kulturze dokonywały się różne zmiany i przeobrażenia. Idea pozostała ta sama – skierować odpowiednią ofertę do mieszkańców gminy, aby każdy mógł znaleźć coś dla siebie. Bez współpracy między organizacjami i pozyskiwania środków finansowych byłoby to niemożliwe. Aby ofertę ubogacić, współpraca musi być większa. Obecnie na terenie gminy Alwernia działa kilka organizacji kierujących ofertę kulturalną do mieszkańców. Na potrzeby tej pracy została sporządzona ankieta przeprowadzona na wybranej losowo próbie społeczeństwa. W ankiecie mieszkańcy mieli wskazać najbardziej aktywne organizacje zajmujące się działalnością kulturalną w odczuciu społecznym oraz spróbować ocenić ofertę i wskazać możliwość jej poprawy.

Miasto i Gmina Alwernia

Alwernia, to pięknie położona nadwiślańska gmina (powierzchnia 75,27 km² województwo małopolskie), o malowniczym krajobrazie z kompleksami leśnymi i zalewem wodnym posiadającym zaplecze rekreacyjno-sportowe i łowisko dla wędkarzy. Atrakcję turystyczną stanowi Ekomuzeum obejmujące: warsztat rzemiosła garncarskiego w Regulicach z Izbą Tradycji Regionalnych Alwerni, Warsztat rzeźbiarski i galeria Drzewiej w Porębie Żegoty oraz Zespół osobliwości geologiczno-przyrodniczych jury, którego

eksponatami są jurajskie Skały Gaudynowskie w Brodłach, z unikatowymi gatunkami kwitnącego bluszczu, uznane za rezerwat przyrody nieożywionej, źródła czystej jurajskiej wody – Wywierzysko w Regulicach i arkoza kwaczalska, czyli skrzemieniałe pnie araukarii karbońskich w Kwaczale. Liczne szlaki piesze i rowerowe, wiodące po najciekawszych zakątkach i obok owianych mgłą historii zabytków, zainteresują poszukujących czyszy i wiejskiego klimatu turystów.

Nazwa miasta pochodzi od pustelni św. Franciszka w Toskanii (włoskie La Verna, łacińskie Alvernia) nadał ją kasztelan Krzysztof Koryciński ufundowanemu w 1616 roku klasztorowi Bernardynów.

Klasztor zbudowano w latach 1625–1656, a kościół w latach 1630–1676. Pod klasztorem powstała osada, która stała się później załóżkiem miejscowości Alvernia. W 1776 roku otrzymała przywilej organizowania jarmarków, a w 1796 roku wzmiankowana jest jako miasto, ośrodek gospodarczy i administracyjny. Właścicielami Alverni byli Szembekowie.

W 1926 roku powstała na południe od Alverni fabryka chemiczna, do dzisiaj największy zakład przemysłowy miasta. Dzięki bliskości Krakowa (35 km) i ładnej okolicy osada rozbudowała się i w 1993 roku uzyskała prawa miejskie.

Dzieje Alverni są ściśle związane z historią klasztoru Ojców Bernardynów. Jego fundator kasztelan wojnicki i starosta gniewkowski Krzysztof Koryciński herbu Topór, właściciel sąsiednich dóbr Poręba-Żegoty, odwiedził prawdziwą Alvernię w Toskanii. Góra Alvernia nad rzeką Arno słynie z pobytu na niej św. Franciszka z Asyżu, który tam właśnie miał widzenie Chrystusa i tu otrzymał łaskę stygmatów na rękach, nogach i boku. Koryciński urzeczony pięknem Toskanii i przejęty do głębi duchową atmosferą miejsca postanowił po powrocie do Polski stworzyć podobne miejsce naśladowujące włoski pierwowzór.

W tym czasie, w nieodległym Zebrzydowie, Mikołaj Zebrzydowski budował pierwszą polską Kalwarię i klasztor Bernardynów. Być może to właśnie skłoniło Korycińskiego do naśladowania pobożnego magnata. W 1616 roku Krzysztof Koryciński podarował bernardynom zalesioną górę Podskale o 2 łanach powierzchni. Miejsce to spodobało się dwóm świątłym zakonnikom Krzysztofowi Scipio Campo oraz Piotrowi z Poznania. Na zachodnim zboczu góry zbudowano najpierw kościół drewniany pod wezwaniem Stygmatów św. Franciszka wraz z niewielkim klasztorem. Wykarczowano w lesie wielką polanę. W tym czasie przybyło do Alverni kilku zakonników. Pierwszym gwardianem został o. Daniel z Krakowa. Dokument erekcyjny wystawił fundator 3 lutego 1627 roku.

Drewniany kościół istniał do roku 1661. Budowę murowanego kościoła i klasztoru rozpoczęto w 1625 roku. Przyczynił się do tego zwłaszcza o. Piotr z Poznania. Kościół w stylu barokowym zaczęto budować w roku 1630. Prace trwały bardzo długo ze względu na trudności materialne. W 1660 roku poświęcił kościół biskup krakowski Andrzej Trzebicki. Konsekracji dokonał sufragan Mikołaj Oborski w roku 1676. Równie powoli budowano klasztor, a prace zakończono w 1655 roku. W latach 1703–1708 dobudowano do kościoła niedużą kaplicę na pomieszczenie cudownego obrazu Pana Jezusa Miłosiernego. W 1897 roku gwardian o. Stefan Podworski wystawił wysoką, pięćdziesięciopięciometrową wieżę, na której zawisły dzwony ufundowane przez Górnoślązaków.

Po wschodniej stronie klasztoru w XVIII wieku powstało osiedle, wzmiankowane w źródłach jako wieś leżąca w dobrach Aleksandra Szembeka. Rozwój miasteczka nastąpił w związku z napływem pielgrzymów, nawiedzających łaskami słynący obraz Pana

Jezusa w kościele Ojców Bernardynów. W 1796 roku Alwernia wzmiankowana jest już jako miasto. Wtedy też zapewne powstało urbanistyczne rozplanowanie miasta z wielkim, prostokątnym rynkiem.

Nieco wcześniej w roku 1778 król Stanisław August Poniatowski nadał Alwerni przywilej targowy. Według tradycji, odbywało się tu dwanaście wielkich jarmarków, co nie pozostało bez wpływu na rozwój miasta. Pod koniec XVIII wieku znajdowały się w Alwerni 33 domy i żyło tam 208 mieszkańców. Wśród grup zawodowych najliczniejsi byli: garncarze, rzeźnicy, piekarze, kramarze, szewcy, stolarze, szynkarze i tkacze.

W 1859 roku otwarto w miasteczku szkołę jednoklasową. W tym czasie z inicjatywy Feliksa Florkiewicza powstała tu także Szkoła Pszczelarska, która niestety nie funkcjonowała długo.

Od 1845 roku miasto posiadało pieczęć, na której przedstawiony był kościół z wieżą pomiędzy dwiema jodłami. W dziewiętnastym stuleciu doliczono się już 77 domów i 524 mieszkańców, Polaków i Żydów.

W 1896 roku rozpoczęto budowę linii kolejowej z Trzebini do Oświęcimia. Na obszar gminy składają się dwie jednostki geomorfologiczne: Grzbiet Tenczyński stanowiący część Jury Krakowsko-Częstochowskiej oraz Dolina Górnej Wisły, która należy do Kotliny Oświęcimskiej. Wchodzą one w skład Jurajskiego Parku Krajobrazowego utworzonego w 1981 roku, obejmują prawie dwie trzecie obszaru gminy. Ze względu na wartości przyrodnicze, gmina znajduje się w strefie krajobrazu chronionego.

Przez Alwernię prowadzą dwa międzynarodowe szlaki rowerowe: Kraków – Morawy – Wiedeń Greenway i Eurovelo R4, które łączą się z pętlami lokalnych tras rowerowych. Kraków – Morawy – Wiedeń Greenway to szlak dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego. Główną jego osią jest siedemsetkilometrowa trasa rowerowa, która łączy zabytkowe miasta i miasteczka, a także cenne przyrodniczo, krajobrazowo i kulturowo tereny wiejskie. W Polsce przebiega od Krakowa przez Alwernię, Oświęcim, Pszczynę, Bielsko-Białą, Ustron, Skoczów do Cieszyna. Dalej szlak przedostaje się do Czech na Morawy Południowe a następnie do Dolnej Austrii. Zielony szlak Kraków – Morawy – Wiedeń stanie się w przyszłości najdłuższą aleją drzew w Europie.

W Alwerni warto zobaczyć:

- barokowy klasztor i kościół oo. Bernardynów z charakterystyczną wieżą, widniejącą malowniczo na alwerniańskim wzgórzu, która stała się wizytówką miasta, słynie jako ośrodek kultu Pana Jezusa Ecce Homo,
- zabytkowy zespół urbanistyczny Alwerni to prostokątny rynek z parkiem z dominującą grupą starych dębów – pomników przyrody, zgrupowanych wokół kapliczki,
- uroku dopełniają XVII- i XVIII-wieczne drewniane domy o konstrukcji zrębowej i czterospadowych dachach z podcieniami,
- zespół pałacowo-parkowy w Porębie Żegoty,
- pałac rokokowo-klasycystyczny z drugiej połowy XVIII wieku przedstawia się dziś jako „malownicza ruina” i jest otoczony rozległym parkiem krajobrazowym z XIX wieku uznanym za zabytek przyrody,
- kościół w Porębie Żegoty pw. św. Marcina i Małgorzaty wybudowano w 1762 roku; jednonawowy, z wieżą zwieńczoną baniastym hełmem, wewnątrz marmurowe ołtarze pochodzące z Katedry Wawelskiej, a przeniesione tu na przełomie XIX–XX wieku

- zespół Kościoła Parafialnego p.w. św. Wawrzyńca w Regulicach; zgodnie z XIV-wiecznym zwyczajem kościoł był drewniany; w 1887 roku powstał kościół murowany, a większość elementów jego wystroju wewnętrznego została przeniesiona ze starego budynku; w 1946 roku rozbudowano chór, na którym znajdują się zabytkowe organy,
- Małopolskie Muzeum Pożarnictwa w Alwerni, najstarsze w Polsce z bogatym zbiorem eksponatów pochodzących z różnych regionów i okresów dziejowych; wyjątkowo cennymi eksponatami są wozy konne z lat 1910–1913 oraz samochody pożarnicze: „mercedes” z 1926 roku, za konserwację którego Muzeum otrzymało wyróżnienie w Konkursie na Najciekawsze Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla 1999; fiat typu 621 L z 1938 roku – III nagroda za dokonania w dziedzinie konserwacji Sybilla 2003 za rekonstrukcję pojazdu pożarniczego oraz zrekonstruowany dodge z 1942 roku.
- Ekomuzeum Alwernia:
- zespół osobliwości geologiczno-przyrodniczych jury: arkoza kwaczalska, Skały Gaudynowskie, wywierzyisko jurajskiej wody w Regulicach,
- warsztat rzemiosła garncarskiego w Regulicach,
- warsztat Rzeźbiarski i Galeria Drzewiej w Porębie Żegoty,
- platformy widokowe: na Wzgórzu „Grzmiączka” w Regulicach, na Wzgórzu „Kamionka” w Kwaczale, Grojcu i Podłężu¹.

W gminie Alwernia istnieją instytucje kultury dwóch sektorów: sektora publicznego oraz trzeciego sektora *non profit*. Brak jest w gminie podmiotów z sektora prywatnego.

Zgodnie z ustawą o samorządzie terytorialnym, z dnia 8 marca 1990 r. Rozdział 2 Art. 6 i 7, z późniejszymi zmianami do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy kultury, w tym bibliotek komunalnych i innych placówek upowszechniania kultury. W gminie Alwernia podmiotem kultury powołanym uchwałą Rady Miejskiej jest Samorządowy Ośrodek Kultury (SOK). Oprócz SOK istnieją również inne organizacje oferujące mieszkańcom bogatą ofertę kulturalną.

Organizacje, podmioty instytucje kultury

Samorządowy Ośrodek Kultury (SOK) – największy podmiot kultury w gminie i koordynator przedsięwzięć kulturalnych.

Podstawowe zadania i cele Samorządowego Ośrodka Kultury:

- a) edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę.
- b) gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochrona i udostępnianie dóbr kultury,
- c) tworzenie warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego, rozwoju folkloru a także rękodzieła ludowego i artystycznego,

---

¹ www.alwernia.pl

- d) rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie zainteresowań kulturalnych zgodnych z potrzebami środowiska.

Realizacja powyższych zadań kulturalnych prowadzona jest między innymi przez organizacje spotkań autorskich, plenerów plastycznych, wernisaży, kiermaszy. To także tworzenie lokalnych wyróżników, takich jak Strzelanki, Dni Alwerni, czy Konfrontacje Artystyczne. To współpraca z organizacjami pozarządowymi, bibliotekami, Referatem Promocji Urzędu i Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Ścisła współpraca z placówkami oświatowymi, kulturalnymi. Świadczenie pomocy organizacyjnej zespołom ludowym, młodzieżowym grupom muzycznym, twórcom. Taką grupą jest zespół dziecięcy Krakowiaczek założony w styczniu 2003 roku w Grojcu. Brak dostępu dzieci wiejskich do możliwości rozwoju kulturowego uzmysłowił ówczesnej dyrektorze szkoły podstawowej, że należy samemu podjąć starania i chociaż w części przybliżyć im tę kulturę. Dzieci ćwiczą w dwóch grupach wiekowych. SOK opłaca instruktorów oraz wyjazdy na występy, a trzeba podkreślić, że ostatnio Krakowiaczek tańczy nie tylko w powiecie. W czasie ferii letnich i zimowych ośrodek koordynuje imprezy kulturalno-sportowe. Włącza osoby niepełnosprawne w życie społeczno-gospodarcze gminy, prowadzi działalność popularyzatorsko-wydawniczą, wydaje foldery, ulotki².

Samorządowy Ośrodek Kultury w styczniu 2004 roku rozpoczął działalność w Domach Ludowych i świetlicach w sołectwach: są tam w okresie ferii organizowane warsztaty dla najmłodszych.

Jako instytucja kultury może więc poszczycić się wieloma osiągnięciami z różnych dziedzin upowszechniania kultury.

Zajmują się organizacją i współorganizacją znaczących imprez, do których należą: Dni Alwerni, Małopolskie Święto Strażaka Ochotnika, studziesięciolecie OSP Alwernia, pięćdziesięciolecie Muzeum Pożarnictwa, Jubileusz Uzyskania Praw Miejskich w Alwerni (wystawienie *Ballady o Alwerni* pióra H. Cyganika i jego reżyserii), Międzynarodowe Regaty Kajakowe Alwernia – Trzebinia – Tychy, Koncerty związane z wejściem Polski do Unii Europejskiej („Do Europy”, „Jutro w Europie”), święta państwowych – 3 Maja, 11 listopada, zbiórka i koncert w ramach WOŚP (gmina rokrocznie znajduje się w czołówce średnich gmin w Polsce w zbiórce pieniędzy na ten cel). Pomaga w realizacji przez klasztor oo. Bernardynów misteriiw bożonarodzeniowych, wielkanocnych oraz przyśpiewki „I po wianku”, organizuje ferie letnie i zimowe, konkursy recytatorskie, wokalnie-muzyczne dla dzieci i młodzieży, współorganizacje Sabałowe Bajania i Karnawał Góralski w Bukowinie Tatrzańskiej.

Samorządowy Ośrodek Kultury posiada również galerię „A”, w której prezentowali wystawy: Wiesław Adamik, Jacek Celadyn, Józef Put, Andrzej Drzyżdzyk, Jakub Kaszuba, Maria Gatnar-Guzy, Jacek Chrzęszcz, Anna Nosal-Tobiasz, Adam Dudek, Artyści Galerii „Drzewiej” z Rabki, Beata Krystek-Borkowska, Wiesława Kowal, Maciek Mroziewski, Przemek Stankiewicz, Iwona Skupińska, Marek Śpiewła, absolwenci Zespołu Szkół Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopanem, Agata Liszka, Joanna Strug, Iza Szewczyk, Genowefa Koneczna, Wiesław Koneczny, Stanisława Klimczyk-Koneczna, Joanna Marcińczak-Maślankowa, Piotr Witosławski, Florian Kohut, Marian Konarski, Danuta Rzeszótka, Tomasz Gawor. Odbyła się tam także wystawa eksponatów

---

² www.sok.alwernia.pl

z Muzeum Miejskiego w Żywcu oraz wystawa dorobku artystycznego Państwowego Liceum Sztuk Plastycznych w Nowym Wiśniczu.

Występy lokalne i ponadlokalne przy współudziale SOK:

dożynki parafialne, I Dożynki Powiatowe w Karniowicach, skansen w Wygietzowie, Wstążka Krakowska, Sabałowe Bajania w Bukowinie Tatrzańskiej, Przepatrzowiny w Czarnym Dunajcu, Przegląd Teatrów Wiejskich w Wiśniowej itp. Ponadto Teatr Ludowy i Kabaret Tradycja dały około 40 występów rocznie w tym 10 na terenie miasta i gminy. Wystawił również dwie sztuki *Moje rzeźby ożyły* według scenariusza Stanisława Micha.

Powyższe wydarzenia kulturalne świadczą o dużej promocji naszej gminy w Małopolsce i poza obszarami województwa.

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Alwerni

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna (MGBP) w Alwerni posiada pięć filii w: Grojcu, Kwaczale, Okleśnej, Porębie Żegoty oraz Regulicach.

Współczesna biblioteka jest miejscem komunikacji informacyjnej, informatycznej, internetowej oraz komunikacji kulturalnej, artystycznej i kulturowej. W trudnych ekonomicznych warunkach biblioteka przejęła na siebie podstawowe zadania służące upowszechnianiu nie tylko kultury czytania, ale i kultury w szerokim tego słowa rozumieniu. Stała się łącznikiem między światem kultury wysokiej a odbiorcą masowym, będąc w wielu przypadkach miejscem jedyne, artystycznego przekazu, wymiany myśli, pięknego, literackiego słowa. Współczesna biblioteka jest miejscem, w którym nie tylko się przekazuje i wymienia informacje, ale także kształtuje wrażliwość odbiorcy, jego smak i gust³.

Biblioteki publiczne prowadzą działalność popularyzatorską zmierzającą do aktywizacji kulturalnej i intelektualnej społeczności lokalnej. Formy tych działań zależą od potrzeb środowiska i możliwości danej placówki bibliotecznej. Biblioteki publiczne są zobligowane do promowania czytelnictwa, rozwoju zainteresowań czytelniczych, kształcenia umiejętności czytania ze zrozumieniem oraz zapewnienia wczesnego kontaktu małego dziecka z książką.

Jacek Wojciechowski w swojej książce *Praca z użytkownikiem w bibliotece* dzieli formy pracy z czytelnikiem na:

- indywidualne, nastawione na konkretnego czytelnika,
- pogładowe mające charakter informacyjno-reklamowy, wśród nich dominują formy wizualne,
- zbiorowe, organizowane w grupach – prelekcje, odczyty, wieczory bajek, konkursy, imprezy, wykłady, wycieczki do bibliotek itp.,
- zespołowe w małych grupach, takie jak dyskusje, spotkania autorskie, lekcje biblioteczne⁴.

³ M. Pietrzak, *Biblioteka jako miejsce publiczne*, „Poradnik Bibliotekarza” 2004, nr 4, s. 15.

⁴ J. Wojciechowski, *Praca z użytkownikiem w bibliotece*, Warszawa 200, s. 179.

Każda biblioteka musi dokonać wyboru form pracy, aby dostosować je do warunków lokalowych, personalnych, wynikających z potrzeb środowiska, zainteresowań i wieku czytelników.

MGBP w Alwerni prowadzi następujące formy pracy z czytelnikiem: spotkania autorskie, wystawy, prelekcje, wykłady, promocje książek, lekcje biblioteczne, konkursy i imprezy czytelnicze.

W bibliotece odbyło się wiele spotkań autorskich. Wśród zaproszonych gości znalazły się takie osoby, jak: znana pisarka książek dla dzieci Wanda Chotomska, Józef Baran – poeta krakowski i Dorota Terakowska pisarka książek dla dzieci i dorosłych, Beata Ostrowicka, autorka popularnych książek dla dzieci i młodzieży, Ewa Stadtmüller – krakowska pisarka dla dzieci, Krzysztof Petek – autor przygodowych książek dla młodzieży, Marta Fox – autorka książek dla młodzieży i dorosłych.

MGBP w Alwerni organizowała również promocje książek dr. Piotra Lechowskiego *Biblioteka Publiczna im. Józefa Patelskiego w Kwaczale* oraz Marka Skwarnickiego *Mój Miłosz*. Ta ostatnia pozycja powstała na podstawie korespondencji, jaką autor prowadził z Czesławem Miłoszem.

Biblioteka organizuje również wiele wystaw. Oto wybrane pozycje od 2005 roku:

„Człowiek drogą Kościoła” – wystawa fotogramów poświęcona pamięci Jana Pawła II przygotowana przez Sportowe Towarzystwo Miłośników Przyrody Regulka w Regulicach, „Rozwój pisma”; „Okolice Alwerni w obiektywie aparatu fotograficznego Bogusława Kuderewicza”, „Tworzyć znaczy żyć” – prezentacja twórczości poetyckiej Emilii Mżyk, „Józef Patelski. Fundator i darczyńca” – wystawa poświęcona założycielowi Biblioteki w Kwaczale w ramach promowania twórczości rodzimych poetów wystawa dotycząca twórczości poetyckiej Emilii Mżyk, Jana Pierzchały i fraszek Wacława Płonki „Zanurzyć się w atmosferę tamtych czasów...” wystawa poświęcona autorowi monografii o Kwaczale Franciszkowi Ciurze, „Impresje z Alwerni” prezentacja zdjęć fotograficznych Bogusława Kuderewicza – „Migawki z Panoramy Raclawickiej” – wybór fotografii; „Bombka bożonarodzeniowa” – wystawa prac nagrodzonych w konkursie zorganizowanym przez Zespół Szkół nr 3 w Kwaczale, „Moskwa – Petersburg – rosyjski kalejdoskop” – fotografie wykonane podczas wyjazdów naukowych studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego, prace plastyczne uczniów Zespołu Szkół nr 1, „Śladami Ani z Zielonego Wzgórza” – zdjęcia Zofii Zalewskiej z podróży po krainie Ani Shirley – bohaterki powieści młodzieżowych Lucy Maud Montgomery⁵.

W Bibliotece odbywają się również wykłady i prelekcje, m.in. w 2004 odbył się wykład prof. dr. hab. Aleksandra Fiuta z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie *O Czesławie Miłoszu inaczej*.

Stowarzyszenie Młoda Alwernia (SMA)

Stowarzyszenie Młoda Alwernia działa na terenie Alwerni od 2003 roku. W każdą sobotę w godzinach 11–15 w budynku MKS Alwernia odbywają się zajęcia skupiające

---

⁵ Kalendarium opracowano na podstawie planów pracy, sprawozdań z działalności i kroniki biblioteki za lata 1990–2007.

dzieci i młodzież z terenu miasteczka. Dzieci mają do dyspozycji gry planszowe, komputery, stół do tenisa stołowego, piłki do koszykówki, siatkówki, rakiety do tenisa ziemnego, sprzęt do badmintonu oraz przybory plastyczne. W stowarzyszeniu działa również sekcja muzyczna skupiająca młode talenty, które swymi występami uświetniają okolicznościowe imprezy na terenie miasta i gminy a także coraz częściej powiatu. Grupa wokalna Stowarzyszenia Młoda Alwernia działa od początku 2006 roku. W każdą sobotę prowadzone są warsztaty muzyczno-rytmiczne, mające na celu przygotowanie dzieci i młodzieży do występów estradowych. Dziewczeta swoimi występami uświetniają prawie każde wydarzenie kulturalne na terenie miasta i gminy. Osiągnięcia grupy w latach 2006–2007:

- dzieci tworzące grupę wokalną biorą udział w Przeglądzie Talentów Artystycznych, gdzie zajmują medalowe miejsca oraz występują w corocznym koncercie laureatów podczas Dni Alwerni,
- w sierpniu 2006 grupa wokalna wystąpiła z programem artystycznym podczas corocznego pikniku organizowanego w ruinach dworu Szembeków w Porębie Żegoty,
- włączając się w spotkania poświęcone twórczości zespołu Czerwone Gitary, grupa wokalna rozpoczęła występy na terenie gminy i powiatu i przypominała znane i mniej znane utwory zespołu,
- podczas 15 Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy nasza młodzież w trzech wejściach prezentowała swoje umiejętności wokalne, tworząc niepowtarzalny klimat imprezy,
- podczas ferii zimowych z repertuarem kolęd i pastorałek młode talenty wystąpiły na „Spotkaniu z Seniorami” w siedzibie Samorządowego Ośrodka Kultury,
- w 2007 roku grupa SMA po raz pierwszy wystąpiła podczas jubileuszu pięćdziesięciolecia par małżeńskich, organizowanego przez Urząd Miejski w Alwerni. Podczas programu artystycznego dzieci i młodzież zaprezentowały zarówno poezję mówioną, śpiewaną, szlagiery estrady z lat pięćdziesiątych jak i przebój ostatnich miesięcy *Niech mówią, że*.
- podczas dużej imprezy plenerowej – Majówka u bernardynów – dzieci i młodzież z SMA popisami estradowymi uświetniły program majówki,

W wakacje w ramach dostępnych środków organizowane są wycieczki piesze i samochodowe.

Członkowie stowarzyszenia zapewniają również zajęcia podczas ferii zimowych, gdzie dużym zainteresowaniem cieszą się sporty i zabawy na śniegu, a także liczne konkursy z nagrodami. Podczas wakacji założyciele oraz sympatycy Stowarzyszenia godnie reprezentują Alwernię w konkurencjach zręcznościowych w trakcie obchodów corocznego święta Dni Regulic i Nieporazu.

Przez sobotnie warsztaty stowarzyszenie rozwija zainteresowania najmłodszych mieszkańców Alwerni. Dzięki sponsorom wspierającym działalność na każde dziecko uczestniczące w zajęciach czeka gorąca herbata i słodycze. Od roku 2006 Stowarzyszenie organizuje również kilkudniowy wakacyjny wypoczynek dla najmłodszych, połączony z poznawaniem dobytku kultury różnych regionów naszego kraju.

Stowarzyszenie nawiązuje również nowe kontakty z innymi organizacjami w celu wymiany doświadczeń i wzajemnego wsparcia.

W 2007 roku odbyło się spotkanie integracyjne z dziećmi, z Ośrodka Opiekuńczo-Wychowawczego w Krakowie „Dzieło Pomocy Dzieciom” Fundacja Ruperta Mayera.

Ponadto Stowarzyszenie jest współorganizatorem prawie każdego przedsięwzięcia kulturalnego w gminie, w tym największej imprezy plenerowej – Dni Alwerni.

Stowarzyszenie Młoda Alwernia zyskało poparcie władz samorządowych, co ułatwia realizację zamierzonych celów.

Teatr Ludowy „Tradycja” Stowarzyszenie Krzewienia Kultury Ludowej Gminy Alwernia

Kolejne stowarzyszenie to Teatr Ludowy „Tradycja” Stowarzyszenie Krzewienia Kultury Ludowej Gminy Alwernia.

Początki działalności teatralnej w gminie Alwernia sięgają okresu międzywojennego, kiedy to w Okleśnej powstał Teatr Ludowy „Alverno”. Obecnie już od kilku lat w miejsce dawnego teatru utworzono Stowarzyszenie Krzewienia Kultury Ludowej – Teatr Ludowy „Tradycja”. Jego siedziba mieści się w Domu Ludowym w Okleśnej. Zespół liczy kilkadziesiąt osób, a samo Stowarzyszenie skupia artystów ludowych oraz artystów amatorów. Teatr posiada grupy śpiewacze: żeńską i męską, oraz teatralne: dorosłych i dzieci. Inspiracją do działalności jest pasja kultywowania nieco zapomnianych tradycji teatralnych i artystycznych gminy.

Do tej pory zespołowi udało się opracować miejscowe obrzędy od Bożego Narodzenia do Wielkanocy, jak również *Majówki* i *Kalwaryjki*. Teksty przedstawień i występów są oparte na podstawie tych zapamiętanych przez najstarszych mieszkańców gminy. Teatr wystawił *Jaselka* (50 osób), dwie sceny z *Wesela krakowskiego* (własny scenariusz), widowisko obrzędowe *Zimowy wieczór w wiejskiej izbie*, odtworzył obrzędy kolędnicze *Chodzenie z rajem* i *Zocki*, widowisko *Na paświsku*, pokazujące gry i zabawy pasterskie, w którym występuje 26 osób (dzieci i dorośli). Widowisko to zdobyło trzecie miejsce na festiwalu „Dziecko w folklorze” w Baranowie Sandomierskim (1998 roku) i na XXIV Przepatrzuwiniach Teatrów Ludowych w Wiśniowej (1999 roku).

Ponadto wystawiano widowisko kabaretowo-estradowe *Z folklorem z humorem* (premiera 1997 roku). To przedstawienie powstało przy udziale całego zespołu. Wykorzystane w nim piosenki ludowe i biesiadne posłużyły do żarcików z folkloru. Spektakl był już prezentowany 22 razy i m.in. otrzymał nagrodę główną na Konfrontacjach Kabaretów Wiejskich w Lipnicy Murowanej oraz zdobył Złotą Maskę w 2005 roku w Czarnym Dunajcu.

Teatr „Tradycja” w 2002 roku zdobył pierwsze miejsce i nagrodę pieniężną na III Małopolskim Przeglądzie Teatrów Wiejskich w Wiśniowej. Jurorów i publiczność zachwycili spektaklem *Kręć się, kręć wrzecziono, prząść wyborczą nić*. Reżyserem spektaklu jest społeczny kierownik teatru Zbigniew Klatka, a autorem scenariusza Waław Płonka.

Teatr rocznie występuje na scenie około 40 razy, głównie w Małopolsce, choć zdarzają się przedstawienia poza województwem⁶.

---

⁶ www.alwernia.pl

Z innych osiągnięć warto wymienić między innymi III miejsce na IV Małopolskim Przeglądzie Teatrów Wiejskich w Wiśniowej 2003 roku – *Moje rzeźby ożyły*, Główna Nagroda na Konfrontacjach Kabaretów Wiejskich w Lipnicy Murowanej w 2004 roku za *Obudzeni w Europie*.

Jednak największy dotychczas sukces zespołu to nagrody otrzymane za *Zemstę* Aleksandra Fredry. Wystawiono ją aż 18 razy, zdobyła Złotą Maskę i nominację na Międzywojewódzki Sejmik Teatrów Wiejskich w Bukowinie Tatrzańskiej, gdzie znów otrzymała nominację na Krajowy Ogólnopolski Sejmik Teatrów Wiejskich w Czarnogrodzie. Teatr „Tradycja” będzie w październiku 2007 roku w gronie najlepszych 12 teatrów wiejskich w Polsce.

Oprócz działalności teatralnej i estradowej stowarzyszenie wypełnia misję polegającą na współpracy i kontaktach z domami pomocy społecznej, gdzie jeździ z piosenką, satyrą, humorem do podopiecznych. Spotkania odbywają się regularnie 3–4 razy w roku, integrując grupy społeczne różnych środowisk. Oprócz integracji na zewnątrz istnieje również bardzo mocne więzi wewnątrz organizacji. Członkowie stowarzyszenia mówią o sobie, iż traktują się jak rodzina. Obchodzą wszystkie ważniejsze święta, takie jak: imieniny, rocznice, śluby swoich dzieci, andrzejki, spotkania opłatkowe. Formy integracji mają charakter spotkań klubowych.

Grupa działająca przy klasztorze oo. Bernardynów zwana grupą Misterium

Trochę inną formę działania prezentuje grupa aktorów amatorów z Alwerni – nazywana grupą Misterium. Jest to organizacja nieformalna, choć bardzo widoczna w życiu kulturalnym gminy. Grupa powstała przy klasztorze oo. Bernardynów w Alwerni w 1998 roku i liczyła wówczas 25 osób.

Po raz pierwszy w naszej gminie w 1998 roku odtworzono w widowisku plenerowym Misterium Męki Pańskiej. Misterium przedstawiało Sąd u Piłata i Drogę Krzyżową. Następnie zrodził się pomysł, aby również przygotować Misterium Bożonarodzeniowe. Coraz więcej osób – mieszkańców Alwerni – angażowało się w spektakle. W kolejnych latach poszerzono Misterium Wielkanocne o Niedzielę Palmową i Wielki Czwartek. W chwili obecnej w ciągu roku grupa przedstawia 4 dni z życia Pana Jezusa.

Na początku uboga scenografia i kilka kompletów strojów musiało wystarczyć. Obecnie grupa Misterium posiada scenografię mogącą jednocześnie obsłużyć 3 sceny, garderobę wyposażoną w około 200 kompletów strojów, bogatą rekwizytornię, profesjonalne jak na potrzeby misterii nagłośnienie. Co roku na wzgórzu alwernijskie ściga liczna publiczność nie tylko z gminy, ale także z powiatu chrzanowskiego, Śląska, Krakowa. Zdarzyła się nawet rodzina z Warszawy, która specjalnie przyjechała obejrzeć misterium. Średnio, Misterium Bożonarodzeniowe, odgrywane w noc wigilijną, ogląda około 300 osób. Widzowie Misterium Męki Pańskiej natomiast – jednorazowo przekroczyli już liczbę tysiąca.

Obecnie grupa Misterium liczy około 130 osób. Ze względu na złożoną pracę przy przygotowaniach spektakli członkowie grupy podzieleni są na zespoły: techniczny, oświetleniowy, akustyczny, garderoby. Nad całością sprawuje pieczę pani Anetta Lenar, współtwórca scenariuszy oraz koordynator.

Jeden z ojców bernardynów czuwa nad zgodnością wydarzeń przedstawianych w misteriach z wersją przyjętą przez Kościół.

Działalność grupy nie pozostaje bez echa. Każdego roku organizowane są wystawy fotograficzne, ostatnio w dworku Zieleniewskich w Trzebini – zdjęcia autorstwa Mrozewicza i Krańskiego. Również w filmie *Alwernia* Konrada Szolańskiego zamieszczono fragmenty Misteriów w Alwerni. W 2003 roku grupa Misterium pokazała się również na scenie w widowisku plenerowym Henryka Cyganika *Ballada o Alwerni*, z okazji dziesięciolecia uzyskania praw miejskich. A w roku 2006 aktorzy z Misterium wzięli udział w spektaklu *Gorzkie Żale* poświęconym Janowi Pawłowi II. Było to wielkie multimedialne widowisko inspirowane nabożeństwem *Gorzkich Żali* na Placu Defilad przed Pałacem Kultury. W oratorium wzięło udział czterystu artystów, w tym stuosobowa orkiestra i wielki chór. Aktorzy z Alwerni zostali tam zaproszeni przez Andrzeja Grabowskiego, który również współpracuje z grupą Misterium.

Przy okazji opisu działalności grupy teatralnej skupionej wokół klasztoru należy podkreślić, iż sam klasztor jest zabytkiem klasy zerowej. Budowany w latach 1630–1676 roku kościół słynie z cudownego obrazu Pana Jezusa Miłosiernego *Ecce Homo*. Klasztor oprócz przyjmowania licznych grup zwiedzających – głównie ze Śląska – ostatnio staje się również miejscem, gdzie można wysłuchać koncertów kameralnych piosenki religijnej. Należy podkreślić, iż w roku 2007 po raz pierwszy w klasztornych ogrodach odbyła się duża impreza plenerowa Majówka u Bernardynów. Wśród zaproszonych artystów znalazł się oczywiście Andrzej Grabowski, pochodzący z Alwerni. Podczas majówki można było posłuchać dobrej muzyki religijnej oraz szlagierów muzyki rozrywkowej. Nie zabrakło również występów najmłodszych i kabaretu. Podczas trwania imprezy można było podziwiać wystawy artystów z terenów gminy. Mówi się, iż impreza zostanie wpisana w kalendarzu wydarzeń kulturalnych jako cykliczna.

Małopolskie Muzeum Pożarnictwa w Alwerni

Małopolskie Muzeum Pożarnictwa powstało 4 maja 1953 roku z inicjatywy kpt. Zbigniewa Konrada Gęsikowskiego. Od prawie pół wieku prowadzi je Ochotnicza Straż Pożarna w Alwerni. Muzeum jest rozszerzane i utrzymywane dzięki społecznej pracy członków straży. Fenomenem jest fakt, że istnieje dzięki grupie pasjonatów, którzy gromadzą zbiory, konserwują unikatowe zabytki techniki, starają się im zapewnić odpowiednie warunki przechowywania. Najcenniejszą częścią zbiorów jest licząca się w skali europejskiej kolekcja dawnych pojazdów strażackich. Na szczególną uwagę zasługuje konserwacja tych unikatowych zabytków prowadzona własnymi siłami i społecznie przez strażaków z Alwerni. Ich wysiłek został doceniony przyznaną w 1999 roku doroczną Nagrodą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Sybilla” za dokonania w dziedzinie konserwacji unikalnego samochodu strażackiego marki Mercedes z 1926 roku⁷. Jest to bodajże najcenniejszy i najlepiej zachowany zabytek tego typu w Polsce.

Małopolskie Muzeum Pożarnictwa to najstarsze tego typu muzeum w Polsce z unikatową kolekcją strażackich wozów konnych i samochodów pożarniczych, zbiorem

---

⁷ www.ospalwernia.cba.pl

medali, odznaczeń, pamiątkowych plaketek i fotografii, a także związane tematycznie z działalnością straży pożarnej zbiory filuministyczne i filatelistyczne oraz liczne dokumenty i publikacje. Muzeum zgromadziło już ponad tysiąc osiemset eksponatów. Kolekcja Małopolskiego Muzeum Pożarnictwa jest reprezentatywna nie tylko dla gminy, ale i dla całego regionu Małopolski, jest dziedzictwem kulturowym przedstawiającym stuletnią historię i dorobek straży pożarnych w Polsce. Atrakcyjne zbiory doceniają turyści oraz liczne wycieczki szkolne ze Śląska, Małopolski i Podkarpacia zwiedzające muzeum. Jednak aby muzeum właściwie funkcjonowało i było dobrą wizytówką naszej gminy, a jednocześnie jedną z ciekawszych atrakcji naszego województwa, konieczne jest pozyskanie pieniędzy na jego rozbudowę i wyeksponowanie zbiorów muzealnych, które jak do tej pory są przechowywane w magazynach. Myślimy też o ożywieniu placówki przez przygotowanie sali dydaktyczno-szkoleniowej dla uczniów i zwiedzających. Przez cały czas akcentujemy potrzebę rozwoju turystyki i przyciągnięcia do Alwerni weekendowego turysty. Z pewnością atrakcyjną ofertą dla niego będzie muzeum funkcjonujące na normalnych zasadach, dlatego w 2002 roku Rada Miejska w Alwerni utworzyła Małopolskie Muzeum Pożarnictwa jako gminną instytucję kultury i nadała mu statut. Od dnia 23 maja 2004 roku po zatwierdzeniu statutu Małopolskiego Muzeum Pożarnictwa przez Walne Zebranie OSP w Alwerni i uzgodnieniu z Ministerstwem Kultury jego organem założycielskim jest OSP Alwernia.

Zbiory Małopolskiego Muzeum Pożarnictwa powstały przy współpracy wielu ochotniczych straży pożarnych z terenu Małopolski. Muzeum współpracuje z wieloma podobnymi placówkami zagranicznymi w ramach Związku Pielęgnowania Tradycji i Muzeów Dawnego Pożarnictwa z siedzibą w Muehldoff (Bawaria). Organizowane są wymiany, wzajemne wizyty i spotkania miłośników dawnych tradycji straży pożarnych.

Na początku muzeum odwiedzało około pięćset zwiedzających rocznie. Obecnie liczba przekracza cztery tysiące. Odwiedzający to głównie turyści ze Śląska, ale również coraz częściej z Wielkopolski i Pomorza. Jeśli chodzi o strukturę zwiedzających, to przeważają wycieczki zorganizowane, głównie szkolne oraz emerytów.

Coraz więcej eksponatów stwarza potrzebę powiększenia warunków lokalowych muzeum. W najbliższych latach planowana jest rozbudowa największego hangaru, w którym znajdują się wozy drabiniaste i ciężki sprzęt gaśniczy.

Wśród najmłodszych ankietowanych, jako podmiot szerzący kulturę wymieniany był Zespół Szkół nr 1. Istotnie szkoła również włącza się w życie kulturalne miasteczka, niejednokrotnie kierując ofertę do mieszkańców gminy. Jednak z uwagi na fakt, iż jest to placówka oświatowa, nie została poddana głębszej analizie w mojej pracy. Również wśród najmłodszych wymieniona została świetlica socjoterapeutyczna „Klub pod Kasztanami”, gdzie dzieci mogą spędzać wolny czas oraz uzyskać pomoc przy odrabianiu zadań. Dzieci pod okiem pedagogów uczestniczą również w zajęciach plastycznych, kulinarnych czy teatralnych.

Współpraca pomiędzy organizacjami kierującymi ofertę kulturalną do mieszkańców i źródła finansowania

Po wnikliwym zapoznaniu się z dokumentacją posiadaną przez poszczególne organizacje można stwierdzić, iż rysuje się współpraca pomiędzy nimi. Pytanie tylko czy w stopniu wystarczającym? Aby zmaksymalizować ofertę kulturalną kierowaną zarówno do mieszkańców, jak i dostosować ją do potrzeb, współpraca musi mieć charakter ciągły i przemyślany. Każda z tych organizacji, w ramach potrzeb, przy większych przedsięwzięciach kulturalnych, poszukuje współpracy z partnerem, który charakterem swojej działalności uzupełnia i wzbogaca ofertę kierowaną do mieszkańców.

Czy współpraca to współfinansowanie? Opinia na ten temat jest podzielona. Z jednej strony, bez środków finansowych przedsięwzięcia nie doszłyby do skutku. Z innej, finansowanie to rodzaj sponsoringu – nie współpracy. Sponsor, posiadający spore zaplecze finansowe, w zamian za wyłożenie kapitału oczekuje uznania. Może to być szeroko pojęta promocja jego osoby, działalności – przez banery podczas trwania imprez, informacji w mediach czy wyłączności na kolejne lata. Podobnie dzieje się w przypadku mecenasów kultury narodowej. Mechanizmy w środowiskach lokalnych są identyczne. Podnosi to wówczas prestiż takiego sponsora w lokalnym środowisku. Jest on postrzegany jako godny zaufania partner w kręgach biznesowych.

Charakterystykę współpracy rozpocznę od koordynatora, czyli SOK. SOK w Alwerni współpracuje ze stowarzyszeniami podczas organizacji imprez plenerowych. Współpraca jest głównie widoczna ze Stowarzyszeniem Młoda Alwernia przy organizacji Święta Alwerni. Dodatkowo współfinansuje przedsięwzięcia kulturalne z własnego budżetu. W Stowarzyszeniu Młoda Alwernia SOK zatrudniania instruktora do zajęć z najmłodszymi. Podobnie jest w innych stowarzyszeniach w gminie. Wspomniany wcześniej i wśród ankietowanych Krakowiczek również jest finansowany z budżetu SOK. Oprócz zatrudniania instruktorów zespół ponosi koszty związane z zakupem strojów. Te koszty są współfinansowane przez Stowarzyszenie Sympatyków Grojca oraz sponsorów. Mamy tu do czynienia ze współpracą i finansowaniem, gdyż są zatrudnieni instruktorzy. SOK współpracuje też, choć w mniejszym stopniu, z Teatrem Ludowym „Tradycja”, oraz z grupą Misterium, dla której corocznie wypożyczają scenę oraz nagłośnienie do 2006 roku. Nie widać natomiast współpracy z biblioteką, z którą można by poszukiwać wspólnych celów. Jest widoczna współpraca pomiędzy sektorami, głównie ze stowarzyszeniami.

Samorządowy Ośrodek Kultury w myśl ustawy jest finansowany z Budżetu Gminy w formie dotacji. Dodatkowo na imprezy plenerowe dotacja jest udzielana z działu promocji czy z Rady Alwerni. Znikoma część budżetu rocznego pochodzi od sponsorów. Brak jest natomiast środków pozyskiwanych z projektów rządowych czy organizacji udzielających grantów dla organizatorów kultury w formie projektów.

Przykładowe zestawienie środków finansowych SOK za rok 2006 przedstawia poniższa informacja.

Przychody w ciągu roku:	294 612,00 zł.
Dotacje: podstawowa	260 000,00 zł,
środki sołeckie	18 600,00 zł,
pozostałe dotacje UM	16 012,00 zł,

Przychody własne:	21 077,86 zł
sprzedaż usług własnych	2 922,00 zł
darowizny	15 084,00 zł
nagroda starostwa (zespół Tradycja)	800,00 zł
przychody finansowe	37,82 zł
pozostałe przychody operacyjne	2 233,51 zł
Ogółem przychody	315 689,86 zł⁸

Kolejną omawianą organizacją będzie Stowarzyszenie Młoda Alwernia, które współpracuje z SOK i Urzędem Miejskim jako współorganizator imprez plenerowych. Pierwszy raz w roku 2007 stowarzyszenie podjęło współpracę z Młodzieżą Franciszkańską skupioną przy klasztorze oraz grupą Misterium związaną z organizacją Majówki u bernardynów – imprezy plenerowej. Dzieci i młodzież uświetniają wszystkie ważniejsze imprezy w gminie krótkimi programami artystycznymi. Swoją ofertę SMA kieruje poza obszar gminy. Wspólnie z kierownikiem Teatru „Tradycja”, dzieci i młodzież z SMA wzięli udział w spotkaniach poświęconych twórczości Czerwonych Gitar, dając wiele tematycznych minikoncertów. W najbliższej przyszłości SMA zamierza podjąć współpracę z biblioteką. Stowarzyszenie do 2005 roku było finansowane ze składek oraz ze środków pochodzących od sponsorów. Od roku 2005 SMA otrzymuje dotacje na projekty związane z realizacją zadań publicznych w formie wspierania wykonania zadania przez gminę Alwernia. Na tym przykładzie widać współpracę pomiędzy sektorami oraz wzajemne współfinansowanie.

Biblioteka, która posiada swoje oddziały w poszczególnych sołectwach, współpracuje z nimi regularnie, kierując tym samym ofertę do mieszkańców z całej gminy, korzystających z dóbr kultury w swoich miejscowościach.

Biblioteka w ostatnim czasie również wyraziła chęć współpracy w ramach wspólnych celów kulturalnych ze stowarzyszeniami. Brak natomiast wyraźnej współpracy z SOK oraz muzeum. Finansowanie biblioteki również odbywa się ze środków budżetowych. Należy tu jednak zaznaczyć, iż bardzo prężne starania o środki pozabudżetowe spowodowały uzyskanie sporego grantu w roku 2007.

Teatr Ludowy „Tradycja” działa na terenie gminy i powiatu, współpracując w ramach wspólnych celów głównie z Kołami Gospodyń Wiejskich. Choć nie można tu zapomnieć o współpracy pozagminnej z ośrodkami pomocy społecznej.

Teatr „Tradycja” jest dotowany przez okoliczne sołectwa, sponsorów oraz ze środków własnych. Dodatkowym źródłem pokrywającym bieżące potrzeby są środki z nagród podczas przeglądów organizowanych w całej Polsce.

Natomiast grupa teatralna Misterium jest finansowana ze środków własnych oraz przez dotację z klasztoru. Współpracuje z Młodzieżą Franciszkańską działającą przy klasztorze, organizując wspólne przedsięwzięcia. Do tej pory nie widać współpracy z innymi organizacjami na zewnątrz, z wyjątkiem przygotowania Majówki. Spowodowane jest to specyficzną, religijną formą rozpowszechniania kultury. Zasluguje natomiast na uznanie fakt, że prawie wszystkie przedsięwzięcia są podejmowane samodzielnie z rewelacyjnym rezultatem.

⁸ Wykonanie planu wydatków za 2006 rok Samorządowego Ośrodka Kultury w Alwerni.

Są to dwie grupy teatralne, które działają na nieco różnych płaszczyznach. Z tego wynikają różnice i brak partnera do wspólnego działania.

W przypadku Małopolskiego Muzeum Pożarnictwa nie widać większej współpracy z lokalnymi instytucjami. Stała współpraca rysuje się z Muzeum Lotnictwa w Krakowie oraz z innymi jednostkami OSP z Polski południowej. Od niedawna uchwałą RM zwiększono dotację na muzeum do kwoty 29 500 zł rocznie. Dotacja pochłania utrzymanie i konserwację eksponatów. Inne środki są przyznawane na docelowe akcje, jak np. 8000 zł z Urzędu Marszałkowskiego na zorganizowanie wystawy. Pomagają również lokalni sponsorzy, finansując transport eksponatów na pokazy strażackie.

Pomimo dużej liczby zwiedzających, wpływy do kasy są znikome, gdyż na poziomie 400 zł rocznie. Spowodowane jest to brakiem opłaty za zwiedzanie. Strażacy przyjmują jedynie wolne datki i darowizny.

Warto też wspomnieć, iż przy organizacji lokalnych, cyklicznych imprez plenerowych współpracują między sobą inne podmioty. Są to głównie stowarzyszenia działające w okolicznych sołectwach. Należą do nich: Stowarzyszenie Sympatyków i Przyjaciół Kwaczały, Stowarzyszenie Przyjaciół Regulic i Nieporazu, Stowarzyszenie „Rodzina Kolpinga”, Stowarzyszenie Sympatyków Grojca, Stowarzyszenie Miłośników Mirowa. To właśnie te organizacje stają się siłą napędową podczas obchodów dni miejscowości i innych imprez sołeckich.

Analiza ankiety

Ankiety wypełniła przypadkowo dobrana próba 51 osób w różnym wieku z terenów gminy Alwernia. Jedna osoba nie wypełniła metryczki.

Najwięcej ankietowanych było w wieku 20–35 lat – są to uczniowie bądź studenci oraz osoby czynne zawodowo – osoby pracujące. Z pozostałych przedziałów wiekowych liczba ankietowanych była porównywalna.

Na podstawie odpowiedzi na pytanie: Jak często korzystasz z oferty kulturalnej? – można wysunąć wnioski, iż osoby korzystają głównie z imprez cyklicznych, które są organizowane 1–3 razy w roku. Są to w gminie głównie duże imprezy plenerowe. 27% ankietowanych to osoby mające styczność z ofertą raz w miesiącu. Nieznaczna liczba ankietowanych korzysta częściej niż raz w miesiącu. Można domniemywać, iż korzystają oni z oferty poza granicami gminy.

Po analizie odpowiedzi na pytanie: Która z dziedzin kultury jest Ci najbliższa?, potwierdzają się wnioski z poprzedniego pytania. Aż 57% ankietowanych uznało, że najbliższa dziedzina czy forma kultury to masowe, duże imprezy plenerowe. Organizowane są one 2–3 razy w roku. Również spora grupa, gdyż 39%, opowiedziała się za imprezami kameralnymi, spotkaniami autorskimi. Nie mają one charakteru komercji i rozgłosu, a jednak są pożądane w tym środowisku. Nie ma natomiast większego zainteresowania wernisażami i wystawami.

W odpowiedzi na pytanie: Kto Twoim zdaniem jest największym odbiorcą oferty kulturalnej w gminie Alwernia? znaczna liczba ankietowanych uważa, że należy skumulować ofertę do młodzieży. Jest to nie tylko grupa młodzieży ankietowanej, gdyż tej było 18 osób. Nie można także zaniedbać osób w średnim wieku, gdyż jest to grupa ludzi

również otwarta na rynek ofert kulturalnej. Zarówno ankietowane dzieci, jak i część rodziców uważa, iż bardzo ważna jest oferta skierowana do najmłodszych. Mniej ankietowanych było w wieku emerytalnym i być może to spowodowało, iż w tym pytaniu jako grupę emerytów wskazało 3 ankietowanych.

Ankietowani zostali też poproszeni o próbę oceny oferty. Chciałbym tu podkreślić, iż nie oceniane były poszczególne organizacje, tylko oferta przez nie kierowana do społeczeństwa. Na początku ocena dotyczyła ogólnej oferty kierowanej przez wszystkie podmioty kultury.

Na pytanie: Na jakim poziomie oceniasz ofertę kulturalną w gminie Alwernia?, ponad 40% ankietowanych stwierdziło, iż jest dobra z drobnymi zastrzeżeniami, ale również ponad 40% wyraziło niezadowolenie, stwierdzając, iż oferta wymaga znacznej poprawy. Bardzo mały odsetek uważa ofertę za bardzo dobrą, bez zastrzeżeń.

Osoby odpowiadające na to pytanie bez zastrzeżeń, to osoby w większości do 14 roku życia, korzystające z oferty kulturalnej w szkole oraz oferty stowarzyszeń. Czyli młodzież i osoby dorosłe uważają, iż jeszcze bardzo dużo zostało do zrobienia w dziedzinie kultury w Alwerni.

Na podstawie analizy struktury wieku i stopnia zadowolenia z oferty z wyjątkiem dzieci nie obserwujemy wzrostów niezadowolenia w poszczególnych przedziałach wiekowych. Odpowiedzi kształtują się na podobnym poziomie.

Pytania dotyczące oceny kultury w gminie zostały nałożone na kryterium częstotliwości korzystania z oferty. Analizując odpowiedzi, można zauważyć, iż znów występują tu osoby korzystające z imprez cyklicznych, masowych. Ankietowani głównie w takich imprezach biorą udział, jednak nie są do końca usatysfakcjonowani z tej oferty. Z osób, które korzystają 2–3 razy w roku z oferty, 45% uważa, iż oferta jest dobra z drobnymi uchybieniami, 48% natomiast, iż wymaga znacznej poprawy. Koneserzy kultury – korzystający z oferty raz w miesiącu wypowiadają się podobnie.

W analizie daje się też zauważyć, iż rośnie zapotrzebowanie na imprezy kameralne, widowiska. Zarówno wśród osób często korzystających z oferty kulturalnej, jak i u tych korzystających sporadycznie.

Jeśli chodzi o organizacje w gminie, które wskazali ankietowani, można wyróżnić kilka głównych. Zostały one opisane w niniejszej pracy, a poniżej przedstawię ocenę i hierarchię według opinii ankietowanych.

Z 13 organizacji pojawiających się w ankietach znaczną większość mają te przedstawione w niniejszej pracy. Najważniejsze organizacje reprezentują dwa sektory. Samorządowy Ośrodek Kultury sektor publiczny – 75% ankietowanych oraz Stowarzyszenia Młoda Alwernia, sektor *non profit* – 76% ankietowanych. Zaraz za nimi instytucja sektora publicznego – biblioteka 53% ankietowanych. Następnie reprezentant trzeciego sektora to kolejne stowarzyszenie – Teatr Ludowy „Tradycja” Stowarzyszenie Krzewienia Kultury Ludowej Gminy Alwernia 45%. Za nimi znów sektor *non profit* Małopolskie Muzeum Pożarnictwa w Alwerni działające przy OSP w Alwerni 29%. Ostatnia jest forma społecznej organizacji niezrzeszonej, a mianowicie grupa utworzona przy klasztorze, zwana grupą teatralną Misterium – 27%.

Ostatnia część ankiety miała na celu klasyfikację oferty kierowanej do mieszkańców.

Ankietowani poproszeni o wymienienie czterech podmiotów, instytucji, organizacji działających na terenie gminy Alwernia, które kierują do mieszkańców ofertę kulturalną, aby wypowiedzieli się, stopniując poszczególne instytucje.

Na podstawie analizy odpowiedzi ankietowanych podmiotów najwyższej klasyfikowany to Stowarzyszenie Młoda Alwernia. Później Samorządowy Ośrodek Kultury oraz Teatr „Tradycja” i biblioteka. Znowu obserwujemy równowagę pomiędzy sektorami. Dwa podmioty sektora publicznego i dwie organizacje sektora *non profit* uzyskały najlepsze miejsca. Pozostałe organizacje są na wyrównanym poziomie.

Na pytanie: Na jakim poziomie oceniasz dotychczasową ofertę kulturalną kierowaną do mieszkańców przez poszczególne organizacje, ankietowani znacznie wyżej oceniali sektor *non profit* niż sektor publiczny, gdy weźmie się pod uwagę odpowiedzi bez zastrzeżeń oraz ocenę dobrą z drobnymi zastrzeżeniami. W sektorze *non profit* najwyższej oceniono Stowarzyszenie Młoda Alwernia, a w sektorze publicznym Miejsko-Gminną Bibliotekę Publiczną. Niepokojący jest fakt, iż 53% oczekuje znacznej poprawy oferty od Samorządowego Ośrodka Kultury. W pozostałych organizacjach ankietowani też dostrzegają uchybienia wymagające poprawy. Grupa teatralna Misterium w opinii ankietowanych działa natomiast praktycznie bez zarzutów.

Analizując ankietę, zwłaszcza pytania otwarte związane z poprawą oferty, można zauważyć opinie następujące: zwiększyć ofertę dla młodzieży przez duże imprezy plenerowe a także dla osób w średnim wieku przez organizowanie spotkań autorskich, koncertów kameralnych. Obecnie oferta dla najmłodszych (dzieci) jest postrzegana na wysokim poziomie w Alwerni, natomiast pojawiają się sugestie o zwiększenie tej oferty przez SOK. W dużej części ankiet podnoszony jest problem obiegu informacji, słabej reklamy oraz niedostępności oferty.

Pojawia się również kwestia zmiany czasu pracy instytucji kultury, zwłaszcza sektora publicznego, z wyraźnym naciskiem na wydłużenie godzin otwarcia.

Ankietowani poruszają również problem współpracy poszczególnych instytucji z młodzieżą. Daje się zauważyć, iż społeczeństwo wyraźnie oczekuje większego zaangażowania w życie kulturalne gminy ludzi młodych, otwartych na współpracę z istniejącymi podmiotami. Pozwoli to na pożyteczne zorganizowanie wolnego czasu osobom młodym, podatnym na bodźce zewnętrzne, również te negatywne. Umożliwi wykształcenie potrzeby bycia częścią społeczeństwa, a tym samym zmniejszy niebezpieczeństwo związane z przejawami wandalizmu, stosowania niebezpiecznych dla młodego człowieka używek i pozwoli uchronić jego samego oraz otoczenie w przyszłości przed patologią społeczną.

Podsumowanie

Po szczegółowym zapoznaniu się z ofertą poszczególnych organizacji, jak również źródłami ich finansowania i po uwzględnieniu sugestii ankietowanych, nasuwa się jeden główny wniosek. Oferta kulturalna nie jest zła w gminie Alwernia, pozostawia natomiast dużo do życzenia. Aby uatrakcyjnić ją dla mieszkańców oraz zminimalizować koszty związane z organizacją przedsięwzięć kulturalnych należy podjąć współpracę między sektorami reprezentowanymi przez już prężnie działające organizacje. Zorganizować warsztaty pozwalające na znalezienie wspólnych celów przez podmioty kulturalne i oświatowe wszystkich sektorów. Umożliwi to identyfikację własną organizacji z dziedziną najbliższą jej działalności. Wspólne działania pozwolą na lepszą organizację za-

mierzeń, jak również otworzą nowe możliwości pozyskania środków z zewnątrz. Przy projektach bowiem większą szansę mają partnerzy reprezentujący różne środowiska, inne sektory działalności, a dążące do wspólnego celu. Takie zintensyfikowane działania pozwolą na znaczne polepszenie oferty kulturalnej na terenie gminy Alwernia.

BIBLIOGRAFIA

Budżet Gminy, 2006.

Cyganik H. (red.), *Panorama Kultury Gminy Alwernia*, Kraków–Alwernia 2004.

Cypcar W., *Kadencja Samorządu Gminnego 1998–2002*, Alwernia 2002.

Klatka Z., *Dzieje Ochotniczej Straży Pożarnej w Alwerni 1895–2005*, Alwernia 2005.

Kronika Stowarzyszenia Młoda Alwernia 2005–2007.

Kroniki Samorządowego Ośrodka Kultury za okres 2002–2007.

Plany pracy, sprawozdania z działalności i kroniki biblioteki za lata 1990–2007.

Racut J., *Muzeum Pożarnictwa w Alwerni 1953–2005*, Alwernia 2005.

Rychlik J., *Kadencja Samorządu Gminnego 2002–2006*, Alwernia 2006.

Wojciechowski J., *Praca z użytkownikiem w bibliotece*, Warszawa 2000.

Pietrzak M., *Biblioteka jako miejsce publiczne*, „Poradnik Bibliotekarza” 2004, nr 4.

www.alwernia.pl

www.ospalwernia.cba.pl

www.sok.alwernia.pl

www.smalw.pl

SUMMARY

In this elaboration, my willingness was to set together information about the most important cultural organizations in Alwernia community. I presented their activities, finances, offer and co-operation with local residents.

This work is a result of close observation of the society which was based on social environment questionnaires and information received from the people who are employed in the cultural sector.

The aim of this work is to bring closer optimum resolution for culture creators, in this small town-country community Alwernia.